

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΛΦΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

A1

Γιατί η ηθική αρετή σχετίζεται με τα ευχάριστα και τα δυσάρεστα συναισθήματα: γιατί κάνουμε για την ευχαρίστηση τα τιποτένια πράγματα, ενώ απέχουμε από τα όμορφα πράγματα εξαιτίας του δυσάρεστου συναισθήματος. Γι' αυτό πρέπει να έχουμε πάρει εκείνη την αγωγή ήδη από την πολύ μικρή ηλικία, όπως λέει ο Πλάτωνας, που θα μας κάνει να ευχαριστιόμαστε και να δυσαρεστούμαστε με αυτά που πρέπει γιατί αυτή είναι η σωστή παιδεία.

Και δεν πρέπει να το πούμε μόνο έτσι, ότι δηλαδή η αρετή είναι έξη, αλλά και ποιός ακριβώς ποιότητας έξη. Πρέπει λοιπόν να πούμε ότι κάθε αρετή, όποιου πράγματος είναι αρετή και το ίδιο το πράγμα το κάνει να φτάσει στην πιο καλή κατάστασή του και το βοηθάει να εκτελέσει με το σωστό τρόπο το έργο του, όπως για παράδειγμα η αρετή του ματιού και το ίδιο το μάτι το κάνει αξιόλογο και το έργο του γιατί λόγω της αρετής του ματιού βλέπουμε καλά. Όμοια η αρετή του αλόγου κάνει και το άλογο αξιόλογο και ικανό να τρέξει και να σηκώσει πάνω του τον αναβάτη και να σταθεί αντιμέτωπο με τους εχθρούς. Αν λοιπόν αυτό συμβαίνει έτσι σε όλες τις περιπτώσεις τότε και η αρετή του ανθρώπου θα μπορούσε να είναι η έξη λόγω της οποίας ο άνθρωπος γίνεται αγαθός και λόγω της οποίας θα εκτελέσει με σωστό τρόπο το έργο του.

B1

- Απόδειξη της δημιουργίας των έξων είναι τα συναισθήματα που ακολουθούν μια πράξη: για να είναι κάποιος ενάρετος πρέπει να κάνει μια ενάρετη πράξη και να χαίρεται γι' αυτό.
- Για να ενισχύσει την θέση του παραθέτει δύο παραδείγματα:
 - Όταν κάποιος απέχει από τις σωματικές ηδονές (εδώ η λέξη χρησιμοποιείται με την αρνητική της σημασία,) και αυτό του προκαλεί χαρά, τότε είναι σώφρων, αντίθετα, αν απέχει από τις σωματικές απολαύσεις και λυπάται γι' αυτό, τότε είναι ακόλαστος. Επίσης, όταν κάποιος αντιμετωπίζει τις επικίνδυνες καταστάσεις και αυτό τον χαροποιεί, τότε αυτός χαρακτηρίζεται ανδρείος, αντίθετα αν νιώθει δυσάρεστα, είναι δειλός.
 - Ο Αριστοτέλης διακρίνει τις ηδονές σε καλές και κακές (στο κείμενο διακρίνονται και τα δύο είδη της ηδονής). Καλές ηδονές: η ηθική ευχαρίστηση που προξενεί η διάπραξη μιας ηθικής πράξης. -Κακές ηδονές: οι σωματικές ηδονές. Οι καλές συντείνουν στη διατήρηση της μεσότητας και του ορθού λόγου – οι κακές έχουν το αντίθετο αποτέλεσμα. Η παιδεία βοηθά τον άνθρωπο να τις διακρίνει και να επιλέγει τις καλές (σχόλιο βιβλίου). Η αγωγή είναι αυτή που θα μάθει τον άνθρωπο να χαίρεται με αυτά που πρέπει και να λυπάται με αυτά που πρέπει (να διακρίνει, δηλαδή, τις καλές από τις κακές ηδονές).
- Στη σύνδεση της αρετής με τα συναισθήματα διακρίνουμε τα πρώτα βήματα της ψυχολογίας (σχόλιο βιβλίου «Εδώ διακρίνουμε κάτι από τα πρώτα βήματα της ψυχολογίας, της οποίας θεμελιωτής θεωρείται από πολλούς ο Αριστοτέλης. Η ηθική συνδέεται στενά με συναισθήματα και επιθυμίες (ενώ κάποιες θεωρίες τη σχετίζουν με το διανοητικό, κυρίως, μέρος του ανθρώπου). Την ίδια ιδέα, ότι δηλαδή αί ήδοναί καί αί λυπαι επηρεάζουν αποφασιστικά τη ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών, τη συναντάμε και στον Πλάτωνα...»: ο Αριστοτέλης όμως συστηματοποίησε περισσότερο από το δάσκαλό του

την εξέταση των συναισθημάτων, και είδε τα συναισθήματα με λιγότερη, γενικότερα, αυστηρότητα από εκείνον.»).

- Η σωφροσύνη δεν πρέπει να απαιτεί συνεχώς εσωτερικό αγώνα: στον πραγματικά σώφρονα η αρετή είναι πηγή ευχαρίστησης και χαράς (σχόλιο βιβλίου «Η σωφροσύνη δεν πρέπει να απαιτεί συνεχώς εσωτερικό αγώνα στον πραγματικά σώφρονα άνθρωπο η αρετή γίνεται πραγματικά πηγή ευχαρίστησης και χαράς. Και αλλού στο ίδιο έργο ο Αριστοτέλης τονίζει ότι αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις εἶναι ἡδέϊαι.»).

B2α

ἔξις: Τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας τα οποία διαμορφώνονται από την επανάληψη όμοιων πράξεων – Σχόλιο βιβλίου: «Αν η ἔξις είναι αποτέλεσμα όμοιων (= επαναληπτικά ίδιων) ενεργειών, θα πει πώς από την ποιότητα των ενεργειών εξαρτάται και η ποιότητα των ἔξεων. Οι αριστοτελικές ἔξεις μπορεί να είναι και αξιόλογες και ανάξιες λόγου – αυτό, στην πραγματικότητα είναι που ενδιαφέρει τον Αριστοτέλη.»

ἀρετή: οι καλές ἔξεις

- Τα γνωρίσματα της αρετής: α) κάνει αυτό που την έχει (ἐμψυχο – ἀψυχο) να βρίσκεται στην τέλεια κατάσταση του (ευ ἔχον αποτελεί), β) παρέχει τη δυνατότητα σε αυτό που την κατέχει να εκτελεί στην εντέλεια το έργο που του έχει αναθέσει η φύση (το έργο του εὐ αποδίδωσιν).

- Η αρετή του ανθρώπου είναι η ἔξις που κάνει τον άνθρωπο αγαθό.

- Η αρετή για τον Αριστοτέλη δεν προορίζεται μόνο για τον άνθρωπο, αλλά και για τα ζώα και για τα άψυχα.

ἔργον: Σχόλιο βιβλίου «Πάντα θέση του Αριστοτέλη είναι ότι η φύση «οὐδέν μάτην ποιεῖ», ότι δηλαδή τίποτα δε δημιουργείται από τη φύση άσκοπα, χωρίς να έχει να επιτελέσει ένα σκοπό. Η φύσις ανέθεσε, κατά τον Αριστοτέλη, σε καθέναν σε αυτόν τον κόσμο ένα ἔργον, έναν συγκεκριμένο προορισμό· υπάρχει λοιπόν ἔργον του οφθαλμοῦ, ἔργον του ἵππου, ἔργον του ανθρώπου, ἔργον του ποδίου και ἔργον του χεριού. Και στον Πλάτωνα διαβάζουμε: «ὀφθαλμῶν...ἔστι τι ἔργον;», «δοκεῖ τί σοι εἶναι ἵππου ἔργον;». Αλλού στα Ηθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης θα μιλήσει για το ἔργον που επιτελεί ο κάθε επιμέρους τεχνίτης (αθλητής, αθλοπαιχτής, κιθαριστής), παράλληλα με το ἔργον του ανθρώπου (που είναι «ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου»).»

- Όταν ο σκοπός, για την πραγματοποίηση του οποίου προορίζεται ένα πράγμα, υλοποιηθεί, τότε το ίδιο το πράγμα έχει επιτύχει τη τελείωσή του.

- Συνεπώς, ἔργο του ματιοῦ είναι η ὄραση, του αυτιοῦ η ακοή, του αλόγου το τρέξιμο και η δυνατότητα ανάβασης σε αυτό. Έργο του ανθρώπου (το οποίο ταυτίζεται και με την αρετή) είναι η ψυχική ανάταση (**ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου**). {Βέβαια, ο άνθρωπος ως τεχνίτης, έχει να επιτελέσει και επιμέρους «ἔργα» (π.χ. κιθαριστής, οικοδόμος) τα οποία, όταν τα φέρει σε πέρας με τον καλύτερο τρόπο, θα θεωρηθεί ότι κατέχει και την ανάλογη αρετή.}

B2β

- Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η αρετή είναι ἔξις (=μόνιμο στοιχείο του χαρακτήρα μας) – επειδή, όμως, υπάρχουν ἔξεις δύο ειδών (καλές – κακές), προσπαθεί να προσδιορίσει τι είδους ἔξις είναι η αρετή.

- Έτσι, υποστηρίζει ότι η αρετή είναι εκείνη η έξη που,

1. Κάνει αυτό που την κατέχει (έμψυχο ή άψυχο) να βρίσκεται στην τέλεια κατάσταση του (εὖ ἔχον ἀποτελεῖ).

2. Παρέχει τη δυνατότητα σε αυτό που την κατέχει να εκτελεί με τέλειο τρόπο το έργο που του έχει αναθέσει η φύση (τό ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδωσιν – σχόλιο βιβλίου «Ἔργον»).

- Η αρετή του ανθρώπου είναι, λοιπόν, η «έξη» εκείνη που κάνει τον άνθρωπο αγαθό (τον βοηθά, δηλαδή, να αποκτήσει ηθική υπόσταση μέσα από την επανάληψη ενάρτεων πράξεων) και ικανό να εκτελεί με τον καλύτερο τρόπο το έργο του.

B3

Σελ 141 «Είκοσι χρόνια...αλήθεια;»

B4

ἔξων, χαίρων, σημείον, δεῖ, φησίν, μεῖναι, ἀρετή, ἀποτελεῖ, ἦχθαι, δραμεῖν

Γ1

Στρατιώτες και των Αθηναίων και των άλλων συμμάχων, ο μελλοντικός αγώνας θα είναι κοινός για όλους ξεχωριστά και για τη σωτηρία και για την πατρίδα, όχι λιγότερο από ότι για τους εχθρούς. Γιατί εάν επικρατήσουμε με τα πλοία, θα είναι δυνατό σε κάποιον με κάποιο τρόπο τη δική του πόλη να δει. Δεν πρέπει να στεναχωριέστε ούτε να παθαίνετε αυτό ακριβώς που παθαίνουν οι πιο άπειροι από τους άνδρες, οι οποίοι όταν αποτύχουν στους πρώτους αγώνες, έπειτα, εξαιτίας του συνολικού φόβου τους, έχουν όμοια την ελπίδα με τις συμφορές. Αλλά όσοι και από τους Αθηναίους είστε παρόντες, επειδή είστε έμπειροι ήδη πολλών πολέμων και όσοι από τους συμμάχους επειδή πάντα εκστρατεύατε μαζί μας, θυμηθείτε τα παράλογα που συμβαίνουν στους πολέμους.

Γ2

ἀγῶνας, ναῦ, αἴσπερ, προτέροις, σφαλεῖσι, κράτει, ἔφορᾶν, πείσεται, σχοῖην, ἐμνήσθησαν

Γ3α

στρατιῶται: επιθετικός προσδιορισμός στο ἄνδρες

τω: δοτική προσωπική στο ἐστί

ἀθυμεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο χρή

τῶν ἀνθρώπων: γενική διαρετική από το ἀπειρότατοι

ταῖς συμφοραῖς: δοτική αντικειμενική από το ὁμοίαν

τῶν παραλόγων: αντικείμενο στο μνήσθητε

Γ3β

Ὁ Νικίας εἶπεν ὅτι, εἰ κρατήσαιεν ταῖς ναυσὶν εἴη τῷ τὴν ὑπάρχουσάν που οἰκείαν πόλιν ἐπιδεῖν.

Ὁ Νικίας εἶπεν εἰ κρατήσαιεν ταῖς ναυσὶν εἶναι τῷ τὴν ὑπάρχουσάν που οἰκείαν πόλιν ἐπιδεῖν

Επιμέλεια ἀπαντήσεων: Κώστας Σίδερης

ΑΛΦΑ - ΠΥΡΡΙΟΣ